

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Боровець Олена

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової,
інклюзивної та вищої освіти*

Рівненського державного гуманітарного університету

olena.borovets@rshu.edu.ua

Кучканова Вікторія

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Рівненського державного гуманітарного університету

Сучасні світові процеси, загрози, виклики та динамічні зміни в економічних, політичних й соціальних сферах зумовлюють необхідність швидкого реагування, адаптації та реформування системи освіти відповідно до вимог суспільства. Зважаючи на це, все більшого поширення набуває інформатизація освітнього простору, застосування інноваційних педагогічних технологій та моделей навчання, й одним із перспективних напрямів розвитку сучасної системи освіти є активне використання технологій дистанційного навчання.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання, під дистанційним навчанням слід розуміти «індивідуальний процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [3]. Дистанційне навчання дозволяє ефективно реалізовувати право людини на освіту, зокрема безперервну, сприяє вирішенню певних недоліків традиційних форм навчання, підвищує ефективність освітнього процесу, а також спрямоване на забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до навчання, що дає можливість самореалізації, самоосвіти та творчої активності.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє виділити такі основні характеристики дистанційного навчання:

– гнучкість (здобувачі освіти мають можливість навчатися в зручний для себе час);

– модульність (зміст навчальної програми укладається на основі формування окремих модулів, що зорієнтовані на індивідуальні чи групові потреби здобувачів вищої освіти);

– паралельність (навчання може поєднуватися з професійною діяльністю);

– велика аудиторія (використання навчальної інформації значною кількістю студентів та викладачів);

– економічність (ефективне використання навчального простору та технічних засобів, що призводить до зниження витрат на навчання);

– технологічність (використання в освітньому процесі нових інформаційних технологій).

Метою застосування дистанційного навчання у закладах вищої освіти є:

– вдосконалення традиційної моделі навчання шляхом проведення дистанційних курсів;

– підвищення якості вищої освіти;

– підготовка фахівця, спроможного конкурувати на ринку праці;

– залучення всіх здобувачів вищої освіти до освітнього процесу, зокрема тих, які не в змозі відвідувати очні заняття, що дозволяє навчатися у зручний для здобувача освіти час;

– залучення великої кількості слухачів, зокрема здобувачів вищої освіти та викладачів;

– створення єдиного інформаційного простору закладу вищої освіти [5, с. 93].

Основними завданнями дистанційного навчання є такі: забезпечення права на здобуття вищої освіти кожного громадянина, підвищення кваліфікації, перепідготовка педагогічних кадрів відповідно до вимог сучасності та підготовка до впровадження новітніх технологій навчання.

Реалізація зазначеної мети та завдань здійснюється двома способами: застосування дистанційної форми як окремої форми навчання (при цьому заклади освіти студенти не відвідують, а навчаються віддалено) та використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах (здобувачі освіти навчаються на основі «змішаного навчання», це поєднання онлайн та офлайн форм здобуття освіти).

У сучасних ЗВО в умовах карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією Ковід-19, а також під час дії воєнного стану в країні дистанційне навчання організовується у двох форматах: синхронному та асинхронному.

Особливістю синхронного навчання є те, що викладачі та здобувачі освіти співпрацюють в режимі реального часу. Воно може реалізовуватись за допомогою таких додатків як Microsoft Teams, Google Classroom та Google Meet, Zoom та інших. Практика свідчить, що переваги такого формату навчання полягають у тому, що учасників можна залучати відразу у визначений час, здобувачі освіти можуть контактувати між собою і з викладачем за допомогою відео- та аудіозв'язку, спілкуватись в чаті тощо. До даного формату навчання можна віднести віртуальний клас, відеоконференцію, онлайн-вебінар чи тренінг. Асинхронне навчання може поєднувати різні засоби інформації (до прикладу, аудіо- та відео лекції), а також здобувач має змогу не обмежуватись лише цією інформацією, а шукати додаткову з різних джерел. Перевагою такої форми навчання є те, що студенти можуть навчатися в зручний для них час та за власним темпом, можуть поєднувати роботу і навчання, вчатьса самоорганізації. Реалізовується асинхронна форма за допомогою блогів, електронної пошти, форумів, чатів тощо.

Освітній процес за дистанційною формою навчання у ЗВО здійснюється в таких формах: самостійна робота; теоретична підготовка; практична підготовка; професійно-практична підготовка та різні форми контролю. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, семінари, консультації тощо [2, с. 21]. Важливо зазначити, що самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу за дистанційною формою навчання.

Для того, щоб організація дистанційного навчання була ефективною, потрібно дотримуватися певних принципів, зокрема пріоритетність психолого-педагогічних, соціальних та санітарно-гігієнічних підходів до всіх аспектів дистанційного навчання (відповідність всіх технологій дидактичним і психологічним принципам); модульність змісту дистанційного навчання та організації освітнього процесу; максимальна інтеграція змісту дистанційного навчання (формування в слухачів цілісних уявлень про світ, системної природи знань); формування інформаційно-освітнього середовища (Web-середовища), яке відповідатиме меті, завданням і моделям дистанційного навчання (створення спеціалізованих Web-ресурсів в освітньому просторі та використання відкритих освітніх ресурсів, що не суперечить принципу відкритості); стартовий рівень підготовки особистості до дистанційного навчання; активний зворотній зв'язок;

відкритість (виражається у всебічній свободі всіх суб'єктів дистанційного навчання) [1, с. 16].

Ефективність дистанційного навчання визначається за такими критеріями: результативність (відповідність отриманих результатів навчання поставленим цілям); універсальність (можливість використати в будь-якому закладі вищої освіти); оптимальність (підбір і застосування найбільш доцільних форм та засобів, оптимальний розподіл навчального часу); гнучкість (здатність змінювати модель навчання відповідно до конкретних умов) [4]. Важливо зазначити, що для успішного впровадження дистанційного навчання потрібні спеціально розроблені курси, відповідні технічні засоби, підготовлені фахівці та ефективна методика навчання.

Таким чином, дистанційне навчання є якісно новою та перспективною формою навчання, яка може швидко адаптуватися до нових вимог суспільства та підготувати кваліфікованого спеціаліста. У поєднанні із традиційною дидактичною системою (онлайн та офлайн), дистанційне навчання в закладах вищої освіти надає широкий спектр освітніх послуг для студентів та викладачів, дозволяє набути необхідних знань, умінь та навичок відповідно до спеціальності, якісно та ефективно підвищувати кваліфікацію викладача, поєднувати роботу з навчанням, застосовувати новітні технології, зокрема більше технічних засобів навчання, платформ та додатків, що робить навчання ефективнішим та цікавішим, а також спонукає до самоосвіти, самовиховання та творчої активності.

Список джерел

1. Антошук С., Гравіт В. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті: наук. посіб. Суми : НІКО, 2015. 180 с.
2. Вишнівський В., Гніденко М., Гайдур Г., Ільїн О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навчальний посібник. Київ : ДУТ, 2014. 140 с.
3. Положення про дистанційне навчання.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
4. Стадній А. Моделі дистанційного навчання. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Т. 4. № 29. С. 151–156.
5. Ткаченко Л., Хмельницька О. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 75. Т. 3. С. 91–96.